

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІУДАЇЗМУ: НАЙСУЧАСНІША АНГЛОМОВНА ІСТОРІОГРАФІЯ

Вивчення проблем іудаїзму є одним із напрямів дослідницької діяльності сучасних наукових релігієзнавчих центрів країн Європи, Америки та інших частинах англомовного світу. Ця тематика важлива для сучасних розвинутих суспільств, перш за все, з точки зору зміцнення у них позицій мультикультуралізму, толерантності та міжконфесійного діалогу.

Завданням цієї статті є аналіз діяльності сучасних центрів вивчення іудаїзму у світі, основних досягнень сучасної історіографії проблеми, а також найновішої наукової літератури з цієї проблематики, яка вийшла до друку протягом 2009 року.

У останні часи вивчення напрямів іудаїзму та шляхів його розвитку є об'єктом уваги вчених різних наукових центрів у світі. Одним з таких провідних наукових структур є Центр культурального іудаїзму (The Center for Cultural Judaism), який був заснований у 2003 році у Нью-Йорку. Важливою характерною рисою цього наукового центру є вивчення як релігійних, так і світських аспектів єврейської історії і культури. У межах існуючого у Центрі проекту Posen Project проводяться дослідження іудаїзму за допомогою працівників різних університетських програм і департаментів, у тому числі іудаїки, історії, філософії, соціології, антропології та інших суміжних дисциплін [Див.: <http://www.culturaljudaism.org/>].

Гендерні аспекти дослідження іудаїзму вивчають співробітники Центру вивчення жінок в іудаїзмі імені Фані Готтсфельд Геллер, який працює при факультеті єврейських досліджень у Бар-Іланському університеті в Ізраїлі.

* Козерод Олег Віталійович – доктор історичних наук, науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України.

Його завданням стало дослідження ролі жіноцтва у історії іудаїзму та сучасного тендерного аспекту розвитку цієї національної релігії [Див.: <http://www.hellercenterforjewishwomen.org/>].

Відомим у науковому світі центром дослідження іудаїзму є Центр вивчення іудаїзму та економіки (Center for the Study of Judaism and Economics (CSJE)) при Єрусалимському університеті. Програми Центру розраховані на дослідження взаємозв'язку між іудаїзмом, економічною теорією та економічною політикою. За відсутності наукових праць з цієї проблематики вважалося, що іудаїзм не має з економікою нічого спільного. Проте праці фахівців CSJE свідчать про зворотне, наприклад, що іудаїзм пропонує чітку версію економічних відносин між людьми, їх справедливість та цінності, систему допомоги тим людям, які знаходяться у складній економічній ситуації, пропонує відповіді на складні та важливі соціальні питання сучасного життя.

Одна з причин актуальності вивчення цієї теми полягає в тому, що економіка є відносно новою наукою і лише після створення Держави Ізраїль лідери єврейської общини були покликані приймати господарські рішення політики на національному рівні. Центр став популярною трибуною для дискусій за участю відомих рабинів, економістів, підприємців та політиків на теми релігії та економіки в Ізраїлі [Див.: <http://www.jims-israel.org/CSJE.aspx>].

Основний зміст статті. На даний час у світі виходить декілька видань з питань дослідження іудаїзму, зокрема часопис «Алеф: історичні дослідження у науці та іудаїзмі» (Aleph: Historical Studies in Science and Judaism), «Хенох: дослідження іудаїзму і християнства у період від Другого Храму до пізньої античності» (Henoch: Studies in Judaism and Christianity from Second Temple to Late Antiquity), «Сучасний іудаїзм: часопис єврейських ідей і досвіду» (Modern Judaism: A Journal of Jewish Ideas and Experience). Автори статей у часописі «Алеф» концентрують свою увагу на історичних аспектах розвитку іудаїзму, вони також використовують для дослідження цієї релігії останні здобутки соціальних і гуманітарних наук, із врахуванням соціальних та культурних аспектів [Див., наприклад: http://muse.jhu.edu/journals/aleph_historical_studies_in_science_and_judaism/toc/ale4.1.html; <http://www.henochjournal.com/>; <http://mj.oxfordjournals.org/>].

Крім того, науковцями університету Торонто у Канаді створений мультидисциплінарний часопис «Жінки у іудаїзмі», в статтях якого

досліджуються різні аспекти ролі жіноцтва у процесі розвитку іудаїзму. Повні версії цих статей друкуються тільки в мережі Інтернет. Автори пропонують реконцептуалізацію усіх єврейських досліджень із врахуванням нових гендерних концепцій та різноманіття методологічних підходів [Див.: <http://www.womeninjudaism.org>].

Протягом 2009 року у англomовному світі вийшла досить велика кількість монографічних досліджень, присвячених проблемам розвитку іудаїзму.

Однією з важливих тем було вивчення релігійної символіки іудаїзму та її кореляції з символами світових релігій. Зокрема, американський дослідник Орі Солтс у своїй монографії, присвяченій містичним течіям в іудаїзмі та інших релігій прослідив взаємний вплив християнських, єврейських та мусульманських символів. Автор доводить на прикладах зірки Давида, хреста, полу-місяця, що символи авраамістичних релігій мають тісний взаємозв'язок та завжди широко використовувалися в усіх світових культурах. Дослідник також підкреслює, що деякі релігійні архітектурні конвенції, зокрема куполи, репрезентують культуру раньо-"язичницьких" традицій. Автор робить широкий екскурс в історію та розглядає походження символів та містицизму та їх розвиток від Біблійного періоду до сьогодення [Mysticism in Judaism, Christianity, and Islam: Searching for Oneness by Ori Soltes.– Plymouth, 2009.– 339 pp.].

Проблеми сучасного розвитку іудаїзму в умовах розвинутого американського суспільства розглядалися у праці Лілі Берман, яка вийшла у березні 2009 року у видавництві Каліфорнійського університету. Дослідниця розглядає питання про сучасну інтеграцію ортодоксальних євреїв до американського життя. Вона показує, як розвиток культури, релігійного законодавства, мови дозволяє ортодоксальним євреям стати частиною американського суспільства, не втрачаючи своїй ідентичності.

Берман досліджує широке коло джерел, у тому числі зміст радіо- і телепередач, які виходили за останні роки, а також книжні бестселери, дані соціологічних досліджень, дискусії про єврейські і змішані шлюби у пресі, документи щодо єврейської місіонерської роботи. Дослідниця ставить та вирішує важливе питання – дізнатися, яким чином рабини, представники інтелігенції та еліти єврейства Америки долучилися до створення американського способу життя [Speaking of Jews: rabbis, intellectuals, and the creation of an American by Lila Corwin Berman. – Los-Angeles, 2009. – 280 pp.].

Девід Гелернтер у своїй праці «Іудаїзм: засіб буття», яка вийшла у листопаді 2009 року у видавництві Йельського університету, пропонує нові методологічні підходи до вивчення іудаїзму, трактуючи цю релігію як практичне керівництво до життя, а не формальну систему філософської думки. Автор розглядає систему єврейської релігійної свідомості через призму чотирьох понять: святість повсякденного життя людини, значення родини та подружніх стосунків, характер Божого правосуддя та глибинність іудейської ідентифікації. Дослідник задається важливими філософськими питаннями, зокрема такими, як: Чи можливо залишитися вірними своїй релігії – іудаїзму – після трагічних подій Голокосту? Чим принципово відрізняється система поглядів іудаїзму від ісламу та християнства? Ті відповіді, які дає автор, дозволяють зрозуміти сьогоденну ситуацію з розвитком іудаїзму та процес генези цієї релігії, а також відношення іудаїзму до міжконфесійних конфліктів та суспільно-політичних подій сьогодення [Judaism: A Way of Being by David Hillel Gelernter. – New Haven, 2009. – 248 pp.].

Проблема міжконфесійних дискусій піднята у збірці представників латиноамериканської теологічної «школи визволення», яка з'явилася у світ у 2009 році під редакцією Отто Мадуро. Ця теологічна школа мала свої витoki в християнстві та була неоднозначно сприйнята єврейськими філософами. Незважаючи на це, філософські есе які увійшли до збірки, дозволяють оцінити нові можливості іудейсько-християнського діалогу на сучасному етапі розвитку цих релігій. У розділах роботи латиноамериканські есеїсти відповідають на низку актуальних питань, у тому числі таких як: «Чи існує релігійний підтекст та сенс існування держави Ізраїль? Як можна розв'язати палестинське питання? Яким повинен бути підхід до Біблії на івриті? У чому полягає спадок європейського Голокосту? Як відбувалося дотримання прав людини у християнській, так у єврейській історії?» До роботи увійшли, зокрема, праці таких відомих латиноамериканських філософів як Джадд Крюгер, Марк Еллін, Ричард Рубінштейн, Артур Васков, Майкл Лернер, Розмарі Лютер, Леонардо Бофф, Пабло Ричард, Хуліо де-Санта-Анна, Філіс Тейлор, Дороті Скарн і Норман Соломон [Judaism, Christianity and Liberation: An Agenda for Dialogue. Editor Otto Maduro. – Eugene, 2009. – 160 pp.].

Цікавий огляд ролі іудаїзму в розвитку африканської історії і культури містить праця «Євреї і іудаїзм у африканській історії» Ричарда Хулла, яка вийшла у січні 2009 року. Перший розділ книги присвячений ролі євреїв у розвитку Африки в античний період, другий – євреям в Африці у XVII-му столітті, третій – ролі єврейства у торгівлі рабами по обидва боки Атлантики,

четвертий – ролі євреїв у побудові розвинутого суспільства у Південній Африці, п'ятий – єврейству та іудаїзму у Центральній і Східній Африці, шостий – євреям Північної Африки після XVII-го століття. Автор роботи вважає, що іудаїзм донині займає дуже сильні позиції в африканській культурі. Дослідник стверджує, що за тисячі років іудаїзм сильно вплинув на розвиток континенту. Також до цього дня значна частина послідовників іудаїзму, як і раніше, проживають в Африці, долаючи стереотипи про те, що всі євреї відносяться до європеїдної раси. Книга стала першим нарисом історії євреїв Африки від часів Олександра Великого та Цезаря до часів Іді Аміна та Нельсона Мандели. Автор досліджує, як євреї збагатили Африку культурно і економічно, виступаючи протягом різних періодів історії у якості поселенців, господарів і посередників, державних службовців і викладачів. Ричард Хулл зазначає, що незважаючи на те, що деякі з євреїв відійшли від іудаїзму та асимілювалися в місцевому суспільстві, більшість все ж зберегли свою єврейську ідентичність у різних формах.

Автор робить висновок, що, незважаючи на те, що євреї та іудаїзм практично зникли з сучасної Африки, культурна спадщина їх тим не менш живе. Монографія охоплює такі важливі теми, як історія євреїв в період Птолемеїв і римського Єгипту, життя євреїв у Західній частині Середземного моря, участь євреїв у торгівлі на Атлантичному узбережжі Африки, історія євреїв Ефіопії з найдавніших часів до XX століття, історія єврейських громад у мусульманській частині континенту, включаючи Марокко та Західну Африку, участь євреїв у розвитку сучасної Південної Африки, а також відносини між Ізраїлем та країнами Африки. Важливою частиною роботи стали параграфи щодо привнесення антисемітських поглядів з Литви та Латвії у сучасну Південну Африку, що стало одним з чинників процесу масової міграції східноєвропейських переселенців до цього регіону, а також переселення сюди частини радянських євреїв, які переїхали до континенту у період 1990-х років у рамках сіоністської міграції [Jews and Judaism in African History by Richard Hull Markus Wiener Publishers, 2009. – 200 pp.].

Іншою цікавою роботою стала збірка «Іудаїзм з біологічної точки зору: біблійні Лорі і іудейська практика», яка вийшла під редакцією Ріка Голдберга у 2009 році. У роботі досліджуються питання щодо сумісності між природознавством та іудаїзмом, доказується як біологічні знання можуть бути підкріплені даними з іудаїзму. В цілому ця книга стала втіленням нових підходів до наукових досліджень у сфері релігії, яка доводить, що біологічні знання є корисними для іудаїзму. Основними темами монографії є моністичні тенденції, біблійне багатоженство, біблійні конфлікти сім'ї, обрізання і прозелітизм,

ритуальні жертвні зобов'язання, періодичність подружнього поділу, іудейський традиціоналізм, чоловічі та жіночі репродуктивні стратегії [Judaism in Biological Perspective: Biblical Lore and Judaic Practices by Rick Goldberg. – Boulder, 2009. – 248 pp.].

У липні 2009 року у видавництві Колумбійського університету вийшла праця професора Дани Каплана «Сучасний американський іудаїзм: трансформація і відродження». Аналізуючи сучасну структуру американської єврейської релігійної громади, дослідник відзначає тенденції у розвитку іудаїзму – зростає кількість релігійних експериментів, що призводить до появи інноваційних підходів. Автор підкреслює, що бути релігійним євреєм у двадцять першому столітті означає поєднувати релігійну практику із сучасними реаліями життя.

Автор відзначає, що велике значення у сучасному іудаїзмі є національна пам'ять євреїв, яка формувалася під впливом історичних подій ХХ століття, у тому числі - Голокост та процес створення Держави Ізраїль. Цій проблемі присвячений, зокрема, перший розділ праці Дані Каплана. У інших розділах професор Каплан також розглядає сучасні проблеми трансформації іудаїзму, у тому числі такі, як: єврейська духовність, деномінаціоналізм, змішані шлюби, фемінізм, єврейське відродження, містика і релігійна практика у сучасних синагогах. У підсумку автор підкреслює необхідність трансформування іудаїзму, маючи на увазі, що більш впорядковані структури необхідні, але не завжди вони є чинником успішного його розвитку [Contemporary American Judaism: transformation and renewal by Dana Evan Kaplan. – NY, 2009. – 446 pp.].

Тема розвитку іудаїзму у США була продовжена і розвинута у збірці «Колумбійська історія євреїв і іудаїзм в Америці» за редакцією Марка Рафаеля, до якої увійшли есе провідних фахівців у цій галузі. Збірка стала першою за останні п'ятдесят років антологія праць щодо американського іудаїзму, її автори зосередили свою увагу на низці найбільш важливих тем з релігійного життя американських іудейських громад.

Книгу починає тема перших єврейських поселенців в Америці (період 1654-1820 pp.), історії розвитку єврейського життя у США (1820–1901 pp.), хвилі східноєвропейських єврейських іммігрантів (1880–1924 pp.), характеру американського іудаїзму між двома Світовими війнами (1919-1939 pp.), єврейського життя в США з моменту закінчення Другої Світової війни до Шестиденної війни, а також зростання добробуту американського єврейства та його впливу на життя американського суспільства загалом.

Друга частина книги містить есе щодо розвитку громади ортодоксальних іудеїв в країні, історії єврейської освіти в Америці, зростання кількості єврейських громад на рубежі віків, історії єврейства західного та південного регіонів США, рефлексії американського єврейства по відношенню до таких явищ, як нацизм та Голокост, протистояння іудаїзму і фемінізму. Важливим питанням, яке містять більшість з цих есе, є питання про сутність та зміст американської єврейської культури.

Серед авторів збірки - такі відомі фахівці з питань іудаїзму у США, як Діана Аштон, Марк Батман, Киммі Каплан, Елі Фарбер, Меліса Клапер, Лінда Рафаель, Джефрі Шандлер, Джефрі Гурок, Майкл Стауб, Уільям Толл, Стівен Уайтфілд тощо [The Columbia History of Jews and Judaism in America by Marc Lee Raphael. – NY, 2009. – 490 pp.].

У листопаді 2009 року з'явилася праця одного з найбільш впливових дослідників у сфері релігієзнавства у Сполучених Штатах Барона Шервіна. Вчений оцінює стан сучасного єврейства й розглядає основні духовні інструменти, необхідні для релігійної практики іудаїзму, що ґрунтуються на Священних текстах. На підставі аналізу широкого кола праць сучасних єврейських філософів та класичних єврейських текстів Шервін робить висновок про те, що лише єврейська теологія зможе протистояти у майбутньому таким явищам як асиміляція та секуляризація. Це на думку філософа зможе не допустити духовного «Голокосту», який він вважає основною загрозою для світового єврейства у XIX столітті [Faith Finding Meaning a Theology of Judaism by Byron L. Sherwin. – Oxford, 2009. – 224 pp.].

Новаторський підхід до іудаїзму був продемонстрований відомою британською дослідницею Меліси Рафаель, яка у своїй монографії «Іудаїзм і візуальне зображення: єврейська теологія мистецтва» спробувала спростувати думку про те, що найважливішу роль у єврейській релігійній традиції та культурі відіграють тексти, а не візуальні образи. Автор стверджує, що навпаки - єврейське мистецтво має активну функцію формування ідей у єврейській теології, етиці та культурі. Візуальні образи, згідно з концепцією автора, дозволяють нам навіть по-іншому тлумачити історію створення світу, як вона описана у Книзі Буття [Judaism and the visual image: a Jewish theology of art by Melissa Raphael. – London, 2009. – 229 pp.].

Книга іншого британського дослідника з університету Шеффілда Філіпа Девіса «Про походження іудаїзму» охоплює кілька основних тем щодо формування раннього іудаїзму. У ній розповідалося про особистості тих, хто

творив і канонізував Біблію, він дає особисте тлумачення та переосмислює значення Другої Книги пророка Ісайї, книг пророків Ездри і Неємії, аналізує коріння єврейської апокаліптичної літератури. У розділах роботи розглядаються відмінності єврейської та християнської картин Апокаліпсису, теми відображення повсякденного життя євреїв у Кумранських рукописах тощо [On the Origins of Judaism Philip R. Davies. – London, 2009. – 224 pp.].

У новій монографії британського дослідника з Кембриджу Ніколаса де Ланге репрезентовані усі напрямки іудаїзму, включаючи як традиційні, так і сучасні теологічні течії та рухи, а також існуючі світські форми єврейської ідентичності. Хоч основну увагу автор приділяє подіям, які відбулися у останні двісті років, він відтворює картину розвитку єврейської релігії починаючи з Біблії. Автор вивчає унікальний досвід єврейського народу щодо виживання у ворожому оточенні протягом багатьох століть. Продемонстрований Ніколасом де Ланге історичний підхід до єврейської теології дозволяє зрозуміти сучасне життя єврейської громади США та окремої єврейської родини. Незважаючи на те, що автор пише лише про практику американського єврейства, його висновки стосуються також і європейської історії єврейства [An Introduction to Judaism by Nicholas de Lange. – Cambridge, 2009. – 272 pp].

Ролі євреїв та єврейської релігії у світовій історії присвячена праця Ховара Луповича, яка вийшла у 2009 році у британському видавництві «Тейлор і Френсіс». Книга є оригінальним оглядом історії єврейського народу від біблійного періоду до сьогодення. Автор розглядає релігійні та світські підходи до вивчення єврейської історії, він розглядає соціальні, політичні та культурні аспекти розвитку іудаїзму протягом його довгої і різноманітної історії. Тематика роботи охоплює такі теми як: поява іудаїзму як релігії і способу життя іудеїв, його розвиток у період Середньовіччя, створення шкіл та академій вивчення Тори та створення особливої ідентичності євреїв як в Європі, так і в ісламському світі з середини XVI-го до XX-го століття. Окремо розглядається проблема антисемітизму і наслідків Голокосту, а також закономірності появи центра світового єврейства в Ізраїлі [Jews and Judaism in World History by Howar Lupovitch. – London, 2009. – 160 pp.].

У вересні 2009 року вийшла праця Еріки Браун «Духовна нудьга: відновлення дива іудаїзму». На думку дослідниці, нудьга є характерною ознакою сучасного суспільства, яка поступово веде до духовної кризи. Вона підкреслює, що у релігійному відношенні, духовна нудьга підриває духовність та поступово роз'їдає нашу здатність розпізнавати благословення і окраси нашого життя. Один з найбільш видатних педагогів нашого часу - Еріка Браун розглядає питання про

те, як духовна нудьга проявляється в рамках іудаїзму – у суспільстві, освіті й релігійній практиці у синагозі, а також показує її вплив на структуру віри. Вона, зокрема, зазначає: «В усіх нас є моменти, коли ми відчуваємо, що нібито не можемо внести у цей світ нічого нового, коли одноманітність звичайного життя мінімізує інтенсивність нашого навчання, нашої молитви і нашу спрагу до дива. Але є засіб використання нашої нудьги - сприйняти як запрошення до повернення наших очікувань та формування особистої відповідальності за власну долю [Spiritual Boredom: Rediscovering the Wonder of Judaism by Erica Brown. – Woodstock, 2009. – 183 pp.]».

Монографія Джея Михельсона під назвою «Все є Бог: радикальний шлях нон-дуального іудаїзму» вийшла у жовтні 2009 року. Автор зосереджується на існуючому на сьогодні процесі формування нової єврейської культури за рахунок розширення релігійних можливостей. Євреї-хасиди і кабалістики разом із фахівцями-практиками інших духовних традицій стверджують, що Бог не відокремлений від людей. Таким чином у цьому нон-дуальному або не подвійному чи сингулярному погляді геть усе постає як Бог. Раніше цей погляд вважався радикальним, але містична ідея, концепція та духовна практика нон-дуального іудаїзму у наші часи має все більший вплив на ортодоксальний іудаїзм, в тому числі через проповіді, семінари, проведення спеціальних медитацій, видання молитовників тощо.

Джей Михельсон з'ясовує, що таке нон-дуальний іудаїзм та вивчає його традиційні і сучасні джерела, виявляє його історичні корені і філософське значення. Він розкриває також питання про те, як вони співвідносяться з сингулярністю в інших релігіях та впливають на практику іудаїзму сьогодні. Більшість філософів розуміють нон-дуалізм у тому сенсі, що він не передбачає наявність двох речей. Але на думку Михельсона є й інший зміст "неподвійності", яка розуміється як "свобода від дуалістичних крайнощів". Це передбачає свободу зокрема від таких явищ, як есенціалізм, нігілізм, опрідметнення тощо [Everything Is God: The Radical Path of Nondual Judaism by Jay Michaelson.- Shambhala, 2009. – 224 pp.]».

У збірці, яка вийшла під редакцією відомого історика Цві Гітельмана «Релігія або етнічність? Єврейська ідентичність у еволюції», піднімається питання щодо сучасного розвитку релігійної свідомості та її впливу на національну ідентичність євреїв світу. П'ятнадцять провідних фахівців у сфері єврейської ідентичності простежили еволюцію єврейської самосвідомості. Вони розглядають розвиток іудаїзму у греко-римський період, у часи Середньовіччя, сучасної Західної та Східної Європи та сучасному суспільстві. Як відзначають

автори збірки, єврейська ідентичність була визначена як приналежність до нації, культури і навіть раси. Вони піднімають такі важливі питання, як: що таке єврейство – або релігія, або етнічне походження? Автори показують, як єврейський народ із часом зазнав змін під впливом різних етнічних, релігійних і політичних рухів [Religion or ethnicity? Jewish identities in evolution by Zvi Gitelman. – Toronto, 2009. – 416 pp.].

Фундаментальним виданням з питань історії і сучасності розвитку іудаїзму став «Ердмансівський словник з раннього іудаїзму», який вийшов у жовтні 2009 року. До першого розділу роботи увійшли тринадцять унікальних нарисів, які містять в собі спробу узагальнити основні аспекти розвитку іудаїзму в період від Олександра Македонського до імператора Адріана. Другий, і значно більший розділ – пропонує 520 статей з історії іудаїзму, в яких увага приділяється літературним і не-літературним (наприклад, археологічним та епіграфічним) текстам з різних єврейських джерел та книг Нового Завіту, які є свідцтвами життя іудеїв у перші століття нашої ери. У Словнику міститься відповідна інформація про відомі існуючі тексти Біблії на івриті. «Ердмансівський словник» має в цілому екуменічний та плюралістичний характер, у ньому об'єднані роботи близька 270 авторів з більш ніж двадцяти країн світу, в тому числі іудеїв та християн за віросповіданням, а також вчених без релігійної приналежності [The Eerdmans Dictionary of Early Judaism. – Grand Rapids, 2009. – 1296 pp.].

Тему історії розвитку раннього іудаїзму продовжує робота Раанана Бустана та Келвіна Ретцеля «Насильство, Святе Письмо і текстова практика іудаїзму і раннього християнства», яка вийшла на початку 2010 року. У монографії досліджується поява єврейського і християнського дискурсу так званого «релігійного насильства» та його ролі у становленні різних релігійних систем у контексті Римської імперської влади. Роблячи акцент на аналізі текстів, автори зробили спробу розібратися з тим, як біблійні традиції відобразилися на ситуації з релігійним насильством, та як воно було, по суті, сакралізоване у період раннього християнства та іудаїзму [Violence, Scripture and Textual Practice in Early Judaism and Christianity by Ra'anan Boustan, Calvin Roetzel. – Leiden, 2010. – 300 pp.].

Проблемам взаємодії протилежних філософських течій, якими є постмодернізм та Кабала, присвячена монографія відомого американського теолога Санфорда Дроба. Автор характеризує постмодерністську течу у сучасній філософії як маргінальний філософський дискурс, із характерною антираціональністю, але дуже популярну у західному суспільстві у другій половині XX століття. Розглядаючи питання розвитку постмодернізму, автор протиставляє

«вічні цінності», однією з яких є побудована на основних духовних принципах іудаїзму Кабала та «цінності моди», або тимчасові. У висновку автор зазначає унікальність кабалістичної філософії взагалі та підкреслює необхідність збереження багатства єврейської містичної традиції, відзначаючи, що вчення Кабали має великий потенціал для розвитку, який виводить її за межі іудаїзму, нон-догматичної філософії та універсальної етики [Kabbalah and Postmodernism: A Dialogue by Sanford Drob. – New York, 2009. – 338 pp.].

Важливою для розуміння проблем сучасного американського іудаїзму стала робота рабина Нілса Голдштейна «Гонзо-іудаїзм: корневі шляхи для відновлення античної віри». Автор концентрує свою увагу на містичних традиціях іудаїзму, дає огляд практики іудаїзму, його основних функціональних частин – так званих «гайок і болтів» за його концепцією. Використовуючи численні приклади з єврейської історії та витяги з усної Тори, засновник однієї з єврейських релігійних громад нью-йоркського Манхеттену – рабин Голдштейн пропонує широкий вибір альтернативних шляхів вивчення іудаїзму.

У назві своїй роботи автор використовує модний у сучасному західному суспільстві термін «Гонзо», який означає суб'єктивний стиль викладання матеріалу, яке, зазвичай, ведеться від першої особи. «Філософ-Гонзо» має функції репортера, який виступає у якості безпосереднього учасника описуваних подій та використовує особистий досвід, думки, емоції для того, щоб підкреслювати основний зміст цих подій. Додаток до книги містить великий список ресурсів та посилань, у тому числі на програми єврейських громад, конгрегацій. На думку рабина Голдштейна, саме невимушений підхід до проблем іудаїзму дозволить зрозуміти факт виживання цієї релігії протягом останніх шести тисяч років [Gonzo Judaism: A Bold Path for Renewing an Ancient Faith Niles Elliot Goldstein. – Boston, 2010. – 192 pp.].

Слід відмітити, що протягом 2009 року дослідження іудаїзму було одним із важливих напрямків роботи наукових центрів релігієзнавства у світі. На сьогодні особливу увагу дослідників викликають сучасна практика іудаїзму та історія розвитку цієї релігії у Сполучених Штатах та країнах Європи. Англomовна історіографія проблеми зосереджує свою увагу в основному на основних напрямках розвитку релігійного законодавства іудаїзму, аналізує сучасну структуру іудаїзму, дає відповіді на основні виклики, які існують у світі відносно іудаїзму, у тому числі: збереження ідентичності, мови та культури, протидія місіонерству та псевдо-іудейським течіям, асиміляція світового єврейства тощо.

А н о т а ц і ї

Козерод О.В. «Актуальні проблеми розвитку іудаїзму: найсучасніша англomовна історіографія». Стаття є першим в українській науці комплексним дослідженням, присвяченим сучасній англomовній історіографії проблем розвитку іудаїзму. В ній міститься найбільш важлива інформація про нову літературу з питань розвитку іудаїзму, які вийшли протягом 2009 року у світі. У статті зроблений аналіз новітньої літератури, яка вийшла у США та у англomовному світі з проблем іудаїзму і єврейської релігійного життя. У підсумку сформульовані основні напрямки і характерні риси розвитку англomовної історіографії іудаїзму в 2009 році.

Ключові слова: іудаїзм, історіографія, США, єврейський, релігійне життя, філософія.

Козерод О.В. «Актуальные проблемы развития иудаизма: современная англоязычная историография». Стаття являється першим в української науці комплексним дослідженням, присвяченим сучасній англоязычній історіографії розвитку іудаїзму. В ній міститься найбільш важлива інформація про нові книги по питанням розвитку іудаїзму, вийшли протягом 2009 року в світі. В статті проводиться аналіз нової літератури, яка вийшла в США та в англоязычному світі з проблем іудаїзму і єврейської релігійної життя. В результаті сформульовані основні напрямки і характерні риси розвитку англоязычної історіографії іудаїзму в 2009 році.

Ключевые слова: иудаизм, историография, США, еврейский, религиозная жизнь, философия.

Kozerod O.V. «Actual problems of development Judaism: Modern English Historiography». This is the first comprehensive research of the Modern English Historiography of Judaism in Ukrainian Science, considered the most important facts about new books about Judaism in the world. It also includes analysis of the most

impotent literature about Problems of Judaism and Jewish Religious life in USA and the world. As a result there are conclusion are formulated on the basic problems of English Historiography of Judaism of 2009.

Keywords: Judaism, Historiography, USA, Jewish, Religious life, Philosophy.
